

Andra roten, tomt 15

Kvarteret Herrnhutaren

Tolfte roten 1637–57v

Kungsgatan 47 (tills. m 2.14) södra sidan
från Ö hamnen till Korsgatan

Sjätte roten 1657h–70

Erik Olufsson 1666

Det förefaller som om det var denne Erik Olufsson, som 1655 betalade 1 rdr i huseköpspengar för en tomt, som kostat 50 rdr. I underrätten fordrade sal Erik Olufssons arvingar *Gunne Olufsson och Lars Olufsson i Öjered och Partille* socken den 30.1.1667 *Nils Pihl och Bengt Hansson*. Den 21 juni samma år blev de själva krävda av *Gudmund Ormsson på Tomas Anderssons* i Målsunds vägnar 12½ d smt för sill, som sal Erik Olufsson fått på kredit under sin livstid. Lars och Gunne Olufssöner nekade inte till att sillen var obetald men föregav, att den var oduglig.

RM *Olof Tollesson* 1656: 3.4, 1657v: 2, 1657: 2 2.15

1658: 6, 1659–61: 3, 1662–63: 2, 1665 1666–79 (tjugonde roten 1652, tjugoundra roten 1655) änkan, 1681–1703, M1676: 1 tomt

Redan 1656 kan man finna en Oluf Tollesson på denna plats i kontributionslängderna. Sedan försvinner han några år för att i stället dyka upp i sjätte roten som rotemästare. I en längd från 1676 kallas han köpman. Troligen är han identisk med den skeppare Olof Tollesson, som omtalas i en tvist mellan *Joakim Peltzer* och några köpmän i Hamburg. Joakim Peltzer hade inte i enlighet med deras önskan inskeppat 30 skeppund stångjärn på skeppar Oluf Tollessons fartyg, eftersom dennes redare själva skulle befrakta skeppet. Joakim Peltzer sände i stället stångjärnet med *skeppet Charitas*, som förolyckades på resan. Peltzer frikändes ”icke vetandes, att det ena skeppet någon olycka mer än det andra överhänga skulle”. Den 18.12.1671 förordnades Oluf Tollesson och *Anders Ingemarsson saltmålare* att gå med håven halva första året i svenska kyrkan. Den andra halvan skulle *Arvid Olsson och Per Månsson* ha samma syssla. När Olof Tollesson den 27.4.1675 mötte sin granne Nils Pihl inför rätten jävades *Hans Bengtsson*, som var hans sväger, och Bengt Hansson Corpral, som också var i frändskap med honom.

Oluf Tollessons änka ägde gården t.o.m. 1703 enligt tomtöreslängden. där hon 1704–1710 efterföljes av

Pelle Persson, som 1710 betecknades som fattig.

Skomakaremästare Petter Andersson Elgbom ägde gården 1711–1735. Han fick burskap 3.9.1713. 1715 värderas tomt 200, hus 160 och lösöret till 50 d smt. 1717 anges hustrun heta *Anna Hummer*, gesällen *Mikael Stephansson*, läregossen *Anders Svensson* och pigan *Catharina Spaker*. Han anges 1739 äga gård på Kronhusgatan. Under hans tid brann gården och var öde 1722–30.

Skepparen Petter Pettersson d.y. övertog sedan gården. Bouppteckning efter hans far *Petter Persson* företogs 5.5.1730: hans mor *Elisabeth Kroat* gifte om sig med *sadelmakare Johan Ström*. Hans hustru *Ingeborg Torsson*, dotter till *slaktaremästare Sven Torsson och Maria Svendsdotter*, avled 27.9.1746. Petter Pettersson befann sig då på en resa i Ostindien med ostindiska Kompani-

ets skepp *Adolph Fredrik* som förste styrman. Bouppteckningen efter hustrun visade en behållning av 6 309 d smt. Gården på Kungsgatan ”med papperstapeter i ett rum och säftapeter i ett” och en hel tomt, där endast framdelen var bebyggd, värderades till 2 000 d smt. 1752 kallades Petter Pettersson kapten i Ostindiska Kompaniet. Hans halvsysster *Johanna Maria Strand* ärvde gården 1754. Hon sålde den för 2 900 d smt till

kanslisten vid Ostindiska Kompaniet Georg Göthenberg den 15.3.1754. Gården sades ligga ”på Konungsgatan mellan madame Sjöströms och bokbindare Johan Winbergs gårdar”.

Georg Göthenberg hade 1747 mist sin första hustru *Maria Kullman*, dotter till *jaktlöjtnant Johan Kullman och Elisabeth Lind*. Hans andra hustru *Susanna Veit*, dotter till *svärdfejaren Samuel Veit och Elisabeth Halbmeijer*, avled bara något år efter det att paret flyttat hit till Kungsgatan. Det är värt att lägga märke till att gården i bouppteckningen efter henne den 8.7.1756 nu säges ligga mellan avlidne guldsmeden Hafverin i öster och madame Sjöström i väster.

Den 4.1.1762 lät *bokbindaren mäster Lorentz Ahlgren* första gången uppbjuda ett på Kungsgatan emellan Chatechetæ Herr magister Hans Giäddas och bokbindaren J, Winbergs hus å östra och Madame Siöströms gård å västra sidan beläget hus och gård, som han för 4 500 d smt den 4.12.1761 köpt av Cancellisten vid Ostindiska Kompaniet Georg Göthenberg ”jämte all annan dess lösa egendom”. I köpvillkoret ingick, att säljaren skulle få nyttja och disponera alltsammans till nästa påsk och sedan, om han så önskade, få bebo en kammare ovanpå och ”därjämte njuta spisning efter särskild överenskommelse.”

Lorentz Ahlgren var son till *bokbindaremästaren och klockaren vid tyska kyrkan Erik Ahlgren*, död 1759 och *Elisabeth Veit*. Han var alltså systerson till Georg Göthenbergs andra hustru. Själv gifte han sig den 20.6.1760 med *bleckslagaremästare Johan Baltzar Friedrichs och Maria Elisabeth Hoffmans* dotter *Elisabet Friedrichs*. Han hade erhållit burskap den 28.9.1759 men 1766 avgick han ur bokbindareämbetet och började som möbelhandlare.

Hans ekonomi var emellertid långt ifrån god. Vid skilda tillfällen pantsatte han gården: 1761 till *Magnus Thornton*, 1764 till *rådman Damm* och till Georg Göthenberg för lån av dennes son *Johan Jacob Göthenbergs* mödernearv och slutligen 1766 till *regementsskrivare Petter Palmborg*. Georg Göthenberg avled den 19.5.1768 och slapp uppleva, att gården, där han hade sin kammare i övervåningen, gick ur släkten. Enligt borgmästare och råds beslut den 25.7.1767 såldes gården den 17.11.1767 till

handelsmannen Peter Ekman den yngre för 1 850 d smt ”till gälds betalning”. 1769 gjorde Lorentz Ahlgren cession” i anseende till allmän tryckande penningbrist och växelkursens fall”.

Peter Ekman hade den 27.10.1767 (en knapp månad före den exekutiva auktion på vilken han köpte gården på Kungsgatan) gift sig med *Hedvig Boethia*, dotter till *framlidne stads- och provinssiäläkaren i Göteborg Jacob Boethius och Anna Margareta Lundelia*. Hans biografi i boken om ”Släkten Ekman” ger hans verksamhet i följande nötskal (sid 214 i nämnda arbete):

”Sedan han den 17.5.1786 erhållit medlemskap i Handels societeten, beviljades han burskap med borgen av fadern och handelsmannen Gustaf B Santesson tre dagar senare och han erlade 10 d smt i burskapspengar. I augusti samma år fick han hallrättens tillstånd att tillverka snus och kardustobak men torde icke ha utnyttjat detta privilegium i någon större omfattning. Sillhandeln, vars lukrativa möjligheter han redan från början klart insett, skulle allt framgent förbli stommen i hans affärsrörelse. Från slutet av 1760-talet, då den äldre Petter Ekman avflyttade från staden, torde han därjämte ha övertagit en del av ansvaret för faderns, huvudsakligen på trävarubransck-

en inriktade verksamhet, så länge denna rörelse uppehölls”. 1794 exporterade han icke mindre än 13 860 tunnor salt sill och 5 866 fat silltran. Samtidigt importerade han 9 262 tunnor råg, 3 415 tunnor vete och av malt och ärter resp. 3 287 och 400 tunnor. Sillexporten gick främst till de tyska handelsstäderna vid Östersjön framförallt Greifswald, Wolgast och Stettin. Peter Ekman kunde t.o.m. glädja sig åt ett besök av *Gustaf III* vid sina anläggningar för silsalteri och transjuderi i Bovik i samband med konungens besök i Göteborg på senhösten 1787.

Redan omkring 1770 väcktes Peter Ekmans sympatier för herrnhutismen. En första impuls till denna sympati hade han fått under sitt arbete som en av de två föreståndarna för den till herrnhutarerörelsen anslutna *predikanten Johan Willins* Fattigfriskola.

I den herrnhutska brödraförsamlingen delade han en kort tid på 1770-talet medlemskap med sin släkting och skyddsling, den unge *diktaren Bengt Lidner*. Denne var son till Peter Ekmans svägerska *Margareta Elisabeth Boethia* i hennes första äktenskap med *domkyrkoorganisten Olof Lidner*. Bengt Lidners mor och hans styvfar *bokhållaren i Ostindiska Kompaniet Samuel Aurell* var båda herrnhutare. Peter Ekman blev den herrnhutska grundåskådningen trofast hela sitt liv. Han avled på Kilanda säteri den 8.7.1807.

Den 11.3.1786 köpte Peter Ekman av handelsmannen Lars Kåhre Patrik Alströmers före detta ägda, på Magasinsgatan belägna såpbruk. Samma år den 6 juli köpte han sig en ny bostadsfastighet i såpbrukets grannfastighet, belägen i hörnet av Vallgatan och Magasinsgatan. Följande år den 16.2.1787 sålde han denna sin gamla fastighet vid Kungsgatan för 2 666 rdr specie till *handlanden Fredrik Bergman*, även han herrnhutare. Fredrik Bergman, som var född 1749, gifte sig i febr. 1789 med *handelsmannen Gudmund Dahls och Christina Kullmans* äldsta dotter *Maria Dahl*, född 2.7.1769, död 7.9.1790. Tillsammans med svärfadern utsågs Fredrik Bergman till testamentsexekutor för handelsmannen Anders Lesses donation till Willinska skolan.

Fredrik Bergman avled 13.5.1800. Enligt bouppteckningen ägde han då hus och tomt nummer 15, Kungsgatan, värd 3 000 rdr samt hälften i frälsehemmanet Torpet i Romeled, 600 rdr. Gården övertogs sedan av hans änka *Johanna Fredrika Arvidsson*, död 18.9.1829 (bou 18.6.1830) Johanna Bergman sålde 21.2.1800 till *Evangeliska Brödraförsamlingen* sitt hus för 500 rdr.